

Gymnasie- och
arbetsmarknadsnämnden

KomAn – vägar ut i arbetslivet för personer med funktionsnedsättning

Förslag till beslut

Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden föreslår att kommunstyrelsen tillstyrker kommunens deltagande i genomförandeprojektet KomAn – vägar ut i arbetslivet för personer med funktionsnedsättning.

Utvecklingsförvaltningen

Britt-Marie Lundberg Björk
förvaltningschef

Ewa Eriksson
avdelningschef

Sammanfattning

KomAn är ett treårigt projekt som syftar till att finna vägar ut i arbetslivet för personer med funktionsnedsättning. Deltagande parter är Tyresö, Värmdö, Haninge och Nynäshamns kommuner samt arbetsförmedlingen och försäkringskassan i nämnda kommuner. Målgruppen är personer som har neuropsykiatriska eller andra psykiska funktionsnedsättningar, utvecklingsstörning eller förvärvad hjärnskada i vuxen ålder. En kartläggning i Tyresö visar att målgruppen omfattar uppskattningsvis 600 personer som har kontakt med kommunen eller arbetsförmedlingen. Nära en fjärdedel av dessa saknade helt sysselsättning hösten 2008. KomAn-projektet söker 40 miljoner kronor från Europeiska Socialfonden (ESF) för att utveckla insatser till stöd för arbete och sysselsättning för målgruppen. Tyresös andel i ansökan är 10 miljoner kronor. ESF-medlen planeras finansiera fem nya tjänster för insatserna och en tjänst för lokal projektsamordning.

Bakgrund

KomAn är ett samverkansprojekt mellan Värmdö, Tyresö, Haninge och Nynäshamns kommuner samt berörda arbetsförmedlingar och lokala försäkringscenter (försäkringskassan).

KomAn syftar till att finna vägar ut i arbetslivet för personer med funktionsnedsättning. Det är en grupp som har en mycket svår ställning på arbetsmarknaden och som i en lågkonjunktur riskerar att nedprioriteras ytterligare. KomAn har ambitionen att inte bara arbeta inom ramarna för den befintliga arbetsmarknaden, utan också utveckla en ny arbetsmarknad för målgruppen, framför allt genom skapandet av sociala arbetskooperativ.

Projektet har fått medel från Europeiska Socialfonden (ESF) för att planera ett treårigt genomförandeprojekt och utforma en ansökan om medel för detta. Ansökan ska lämnas in senast den 31 mars 2009 och projektperioden är beräknad från den 1 juli 2009 till den 30 juni 2012.

Sedan augusti 2008 har socialförvaltningen lett arbetet med förprojekteringen lokalt i Tyresö tillsammans med en lokal styrgrupp med representanter från utvecklingsförvaltningen, arbetsförmedlingen Tyresö, Lokalt FörsäkringsCenter Sthlm Södertörn, Tyresö psykiatriska öppenvårdsmottagning och Kommunala Handikapprådet (KHR). I arbetet har också en lokal arbetsgrupp med representanter från Försörjningsstödsenheten, Rehabcenter, Föreningen Attention, Riksförbundet för Social och Mental Hälsa (RSMH), Tyresö Daglig Verksamhet (TYDA), Arbetscentrum, särgymnasiet, Centrum för Livslångt Lärande (C3L), KHR samt kommunens Personligt Ombud och EU-samordnare deltagit. I den centrala styrgruppen för projektet med representanter för samtliga deltagande huvudmän har socialförvaltningen representerat Tyresö kommun.

Utgångspunkten i KomAn har varit att utifrån en gemensam innehålls- och metodgrund ta fram lokala, kommunvisa projekt i samverkan och över myndighetsgränserna. ESF-ansökan har hållits ihop och utformats efter en gemensam linje och varje kommun har anpassat sin budget till samma kostnadsram, vilket innebär att varje kommun söker nio miljoner kronor för lokala insatser inom ramen för projektet.

Projektet är inriktat på fyra olika verksamhetsområden och Tyresö har inom ramen för projektet planerat för insatser inom samtliga fyra områden. Beviljas ansökan kommer varje deltagande kommun att ansvara för varsitt av dessa genom en halvtidstjänst som insatssamordnare. I praktiken innebär det att respektive kommun svarar för att samordna

utbildningsinsatser och skapa nätverk inom sitt område för samtliga projektdeltagare. Tyresö ansvarar för anpassad vuxenutbildning, Haninge för Supported Employment, Värmdö för socialt företagande och Nynäshamn för kartläggning och mobilisering.

Kartläggning av KomAn:s målgrupp

KomAn vänder sig till personer med fyra olika typer av funktionsnedsättning; personer som har en utvecklingsstörning, personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, personer med andra psykiska funktionsnedsättningar samt personer med en förvärvad hjärnskada i vuxen ålder.

Under förprojekteringen har en omfattande kartläggning av målgruppen gjorts. I Tyresö inhämtades uppgifter framför allt från arbetsförmedlingen och olika enheter inom kommunen där målgruppen är aktuell. Kartläggningen visade att målgruppen omfattar cirka 600 personer som har kontakt med kommunen eller arbetsförmedlingen. Därtill finns ett mörkertal bestående av personer som endast har kontakt med försäkringskassan eller öppenspsykiatri – som tyvärr inte kunnat bidra med uppgifter till kartläggningen – eller som helt saknar myndighetskontakter. Uppskattningsvis kan det röra sig om ytterligare ett hundratal personer med framför allt psykiska funktionsnedsättningar, om man utgår från regeringens uppskattning i samband med nationella psykiatrisamordningen.

I slutet av september 2008 hade arbetsförmedlingen i Tyresö och arbetsförmedlingen Unga funktionshindrade tillsammans 123 personer med aktuella funktionsnedsättningar för KomAn-projektet inskrivna. Av dessa var det 17 personer som var öppet arbetslösa. De övriga deltog i någon form av arbetsmarknadspolitiska program. Det förefaller som att de personer i målgruppen som tar kontakt med arbetsförmedlingen också i stor utsträckning får hjälp till sysselsättning eller arbete, eftersom relativt få av de inskrivna i målgruppen är öppet arbetslösa (14 %). Den kartläggning som gjordes över personer i målgruppen som är aktuella vid någon enhet i kommunen visade att 138 av 506 kända personer – det vill säga en dryg fjärdedel – helt saknade sysselsättning. Merparten av dem hade inte någon kontakt med arbetsförmedlingen för att få hjälp att komma i arbete.

Den största gruppen personer med funktionsnedsättning kända i kommunen var personer med psykiska funktionsnedsättningar: 264 personer, följt av personer som har en utvecklingsstörning: 186 personer. 90 personer bedömdes ha neuropsykiatriska funktionshinder och 20 personer förvärvad hjärnskada. Flera personer hade dessutom flera funktionshinder samtidigt. När det gäller fördelningen mellan personer med psykiska respektive neuropsykiatriska funktionshinder fanns en viss osäkerhet, då det ofta kan vara

svårt att särskilja dem. Olika handläggare hade i kartläggningen gjort olika bedömningar av huruvida en person hade psykiska eller neuropsykiatriska funktionshinder eller både och. Könsfördelningen inom de olika funktionshindergrupperna var förhållandevis jämn med undantag för personer med neuropsykiatriska funktionshinder, där 70 procent var män.

Av de 138 personer som helt saknade sysselsättning när kartläggningen gjordes var 22 procent eller 31 personer unga i åldern 16-29 år. Hela 85 procent av dem som saknade sysselsättning hade psykiska eller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Sexton personer hade en utvecklingsstörning och fem personer förvärvat hjärnskada. Vidare var det 17 procent (84 personer) som studerade och 23 procent (116 personer) som deltog i praktik eller arbetsträning, vilket innebär att många av dem inom de närmaste åren kommer att behöva övergå till någon annan form av arbete eller sysselsättning.

När det gäller försörjning fick drygt hälften (58 procent = 291 personer) sin försörjning från försäkringskassan, merparten i form av sjuk- eller aktivitetsersättning (54 %). 81 personer (28 %) med ersättning från försäkringskassan saknade helt sysselsättning. En dryg femtedel (22 procent = 109 personer) hade försörjningsstöd från kommunen. Knappt hälften av dem saknade helt sysselsättning.

Projektansökan och finansiering

Ansökan om genomförande av projektet ska lämnas till Svenska ESF-rådet den 31 mars 2009. Sammanlagt söker KomAn-projektet 40,5 mnkr från Europeiska Socialfonden för den treåriga projektperioden, som avses löpa från 1 juli 2009 till 30 juni 2012. Varje deltagande kommun, inklusive arbetsförmedlingen och försäkringskassan, söker 9 mnkr för sina kommunvisa projekt och 1,1 mnkr för central projektledning. Denna ansvarar Värmdö kommun för.

Tyresö ansöker således om 10 125 tkr från ESF. Stödet från ESF kan utgöra maximalt 40 procent av projektbudgeten, vilket innebär att myndigheternas medfinansiering måste utgöra minst 60 procent. Som medfinansiering räknas egen personal som kommer att arbeta i projektet samt myndigheternas faktiska kostnader för deltagarnas försörjning (t.ex. aktivitets- och sjukersättning, försörjningsstöd och aktivitetsstöd). Finansieringskonstruktionen för Socialfondens projekt förutsätter därmed att de medverkande myndigheterna blir medfinansierare, med skyldighet att redovisa deltagarnas försörjning under projektiden.

Projektet beräknas finansiera 65 deltagare per år i kartläggning och mobilisering, 20 deltagare per år i anpassad vuxenutbildning, 55 deltagarplatser per år i Supported Employment samt 16 arbetsplatser i sociala arbetskooperativ. Tyresös KomAn-projekt avses omfatta totalt fem

nya tjänster för insatserna och en ny tjänst för lokal projektledning och -samordning – samtliga finansierade med ESF-medel.

Projektägarens och medfinansiärernas ansvar

Värmdö kommun planeras bli projektägare och förvaltande myndighet för KomAn-projektet. Det innebär att Värmdö kommun får ansvaret för projektets totala åtaganden, projektekonomi, utvärdering, information och marknadsföring samt redovisning till ESF-rådet. Varje medverkande myndighet (kommunerna, försäkringskassan och arbetsförmedlingen) ska dessutom inför ansökan skriva under ett medfinansieringsintyg.

Metoder och huvudaktiviteter inom KomAn

De två huvudproblem som möter den berörda målgruppen är brister i samordning mellan myndigheterna och att arbetsmarknaden inte är tillgänglig för dem på samma sätt som för andra medborgare. Till den senare problematiken bör även räknas att det saknas individanpassad yrkesutbildning för målgruppen. Denna problematik är utgångspunkten för den modell som KomAn-projektet avser att arbeta efter.

Parterna i KomAn vill tillsammans utveckla och erbjuda fyra metoder som anpassats och utvecklats för målgruppen:

- Kartläggning och mobilisering
- Anpassad vuxenutbildning: yrkesinriktad särvtutbildning med matchning, och arbetsplatsförlagd yrkesutbildning (APY)
- Supported Employment (SE)
- Socialt företagande

Dessa metoder ska säkerställa att deltagarna utifrån individuella utgångspunkter ska kunna gå från utanförskap till ett reguljärt arbete, utbildning, socialt företagande eller till en bra anpassad sysselsättning. Projektet bygger också på att det finns ett sammanhang mellan de olika metoderna. De hålls ihop och görs tillgängliga för deltagaren vartefter hon eller han gör framsteg och får en klarare bild av sina mål.

Kartläggning och mobilisering

Kartläggning och mobilisering syftar till att deltagarna får ökad kännedom om de egna resurserna och möjligheterna, samtidigt som både deltagare och remitterande myndigheter får kunskap om alternativa vägar till arbete och studier. Deltagandet i kartlägnings- och mobiliseringsgrupper ska mynna i en individuell karriärplan för varje deltagare.

Rehabcenter planerar att arbeta med mobiliseringsgrupper för personer med psykiska funktionshinder, medan Arbetscentrum och Försörjningsstödsenheten planerar att arbeta med unga i alla fyra målgrupper för projektet. Sammanlagt beräknas ca 180 deltagare ingå i kartläggnings- och mobiliseringsgrupper under treårsperioden.

Anpassad vuxenutbildning

Inom anpassad vuxenutbildning planeras två insatser: dels yrkesinriktad särsvutbildning med matchning, dels arbetsplatsförlagd yrkesutbildning (APY). Den förstnämnda riktar sig till personer som har en utvecklingsstörning. Många i målgruppen har efter avslutade studier i grund- eller gymnasiesärskola ingen sysselsättning. De vill av olika anledningar inte delta i daglig verksamhet och lyckas inte få arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Utvecklingen av yrkesutbildningar baserade på målgruppens efterfrågan och det lokala näringslivets inriktning i de deltagande kommunerna i KomAn-projektet, i kombination med matchning, skulle kunna öppna möjligheter till arbete eller sysselsättning på den reguljära arbetsmarknaden.

Insatsen arbetsplatsförlagd yrkesutbildning (APY) riktar sig till samtliga personer i KomAn:s målgrupp. Många i målgruppen har idag ingen sysselsättning på grund av sina funktionshinder och bristande utbildning, och de har svårt att på egen hand få arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Målgruppen behöver individanpassad hjälp med att kartlägga vad varje individ skulle vilja och kunna arbeta med. Därefter matchas eleven mot en passande arbetsplats i de deltagande kommunerna och får adekvat yrkesutbildning utifrån de krav som ställs vid arbetsplatsen ifråga. Värmdö kommun har mycket positiva erfarenheter av att arbeta med APY för personer som är arbetslösa och söker försörjningsstöd.

I Tyresö anställs 0,75 insatssamordnare och SYO-konsulent med särskild kompetens om personer med funktionsnedsättning samt 0,5 specialpedagog och 0,25 lärare för insatsen. I projektet finns dessutom behov av en näringslivssamordnare/matchare på halvtid för att kunna genomföra insatsen, men finansieringen för en sådan har inte kunnat lösas inom ramen för KomAn. 40 elever beräknas delta i anpassade vuxenutbildningar under projektiden.

Supported Employment (SE)

Supported Employment är en metod för arbetsinriktad rehabilitering som har utvecklats i USA just för personer som har olika typer av funktionsnedsättningar. Metoden utgår från individens specifika behov och önskemål om ett arbete och syftet är att målgruppen ska öka sina möjligheter att finna, få och behålla ett arbete.

Det som skiljer SE från andra mer traditionella metoder för arbetsträning är att träningen och stödet sker direkt ute på en arbetsplats och inte först i en ”konstlad” miljö. Man brukar benämna skillnaden i termer av ”placera och träna” i stället för ”träna och placera”. Viktiga utgångspunkter i modellen är

- **Integration:** Personer med funktionsnedsättning ska integreras i ett riktigt arbete, d.v.s. vara en vanlig anställd i ett företag och arbeta tillsammans med övrig personal.
- **Lönearbete:** Anställningen ska vara baserad på lön och normala arbetsvillkor enligt allmänna regler på arbetsmarknaden.
- **Individualiserat stöd:** Biståndet till personen med funktionsnedsättning ska vara anpassat till den enskildes behov och förmåga.
- **Kontinuerligt stöd:** Stödet är inte tidsbegränsat utan behovsbaserat och heltäckande och kan därför omfatta allt det – även runtomkring själva arbetssituationen – som är nödvändigt för att personen ska kunna upprätthålla arbetet.

I Tyresö kommer tre SE-handledare på 0,5 – 0,75 procent vardera att anställas i projektet. Till det tillkommer ytterligare 2,25 redan befintliga tjänster i kommunen och på arbetsförmedlingen som kommer att utbildas och övergå till att arbeta som SE-handledare. Sammanlagt kommer 55 platser per år att beredas inom SE i Tyresö

Socialt företagande

Socialt företagande utvecklas främst i form av arbetskooperativ. Insatsen riktar sig till samtliga i KomAn:s målgrupp. I kooperativet får deltagarna, genom delägarskap eller på annat sätt, ett eget inflytande, vilket skiljer sig från t.ex. daglig verksamhet. Socialt företagande vidgar arbetsmarknaden för målgruppen och angriper därför problemet med låg tillgänglighet till arbete.

En utvecklingsledare för sociala företag kommer att anställas på halvtid inom KomAn i Tyresö för att utbilda, stötta och driva på bildandet av sociala företag i kommunen. Inom projektet kommer initialt två verksamheter inom daglig verksamhet att omvandlas till sociala arbetskooperativ med tillsammans 16 deltagare, men intresset för socialt företagande är stort även från RehabCenter och Arbetscentrum om finansiering av startkapital kan lösas.